

POSTANOWIENIE

3 lutego 2026 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Adam Doliwa (przewodniczący)

SSN Agnieszka Jurkowska-Chocyk

SSN Piotr Telusiewicz (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 3 lutego 2026 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej I. W. i R. W.

od postanowienia Sądu Okręgowego w Poznaniu

z 22 września 2022 r., II Ca 293/17,

w sprawie z wniosku I. W. i R. W.

z udziałem P. spółki akcyjnej w K.

o ustanowienie służebności przesyłu,

**uchyla zaskarżone postanowienie w części, tj. co do punktów
I, III, IV i w tym zakresie przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu
w Poznaniu do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia
o kosztach postępowania kasacyjnego.**

Agnieszka Jurkowska-Chocyk

Adam Doliwa

Piotr Telusiewicz

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 3 listopada 2016 r., Sąd Rejonowy w Złotowie, po rozpoznaniu sprawy z wniosku I. i R. małżonków W., przy udziale P. spółka akcyjna w K., o ustanowienie służebności przesyłu, ustanowił na rzecz uczestnika na nieruchomościach stanowiących własność wnioskodawców, w ramach wspólności majątkowej małżeńskiej, służebność przesyłu (pkt 1); zasądził od uczestnika na rzecz

wnioskodawców jednorazowe wynagrodzenie za ustanowienie służebności przesyłu w kwocie 48100 zł (pkt 2).

W zakresie istotnym dla rozstrzygnięcia Sąd Rejonowy ustalił następujące okoliczności faktyczne:

Objęte wnioskiem nieruchomości wnioskodawcy nabyli od Skarbu Państwa 7 grudnia 1998 r. Od tego czasu na nieruchomościach uprawiane są zboża, a część stanowią nieużytki. W chwili zawarcia umowy na nabywanych nieruchomościach zlokalizowane już były urządzenia przesyłowe. Nad powierzchnią gruntu znajduje się napowietrzna linia wysokiego napięcia, która wytwarza pole elektromagnetyczne, wymagające zachowania szczególnej ostrożności przy prowadzeniu prac polowych. Prace te prowadzone są przez maszyny rolnicze wyposażone w GPS, którego wyłączenie jest konieczne w pobliżu linii wysokiego napięcia. Na nieruchomościach wnioskodawców nie zlokalizowano słupów wysokiego napięcia.

Linia elektroenergetyczna 220 kv K.-Ż. została wybudowana około 1964 r. Przed rokiem 1993 urządzenia elektroenergetyczne linii Ż.-P. były eksploatowane przez Zakład Energetyczny K. w K. Na mocy zarządzenia Ministra Przemysłu i Handlu nr [...] z 9 lipca 1993 r. został dokonany podział tego zakładu, a następnie przekształcenie przedsiębiorstwa państwowego Z. w jednoosobową spółkę Skarbu Państwa - Z. S.A. w K. W ramach tego zarządzenia część składników majątkowych, w tym linia Ż.-K, została przekazana spółce P. S.A. z siedzibą w W. Następnie wyodrębniona została spółka P. S.A. w W., która przejęła również linie 220 kv. Spółka ta zmieniła nazwę na P. S.A. Jej głównym udziałowcem jest Skarb Państwa.

Uzasadniając uwzględnienie wniosku Sąd Rejonowy stwierdził, że spełnione zostały przesłanki żądania ustanowienia na rzecz wnioskodawców służebności przesyłu. Podniesiony przez uczestnika zarzut zasiedzenia służebności nie został uwzględniony przez Sąd, który stwierdził, że bieg terminu zasiedzenia rozpocząć się mógł dopiero wraz z wejściem w życie przepisów regulujących służebność przesyłu, tj. 3 sierpnia 2008 r. Sąd Rejonowy jednoznacznie odrzucił stanowisko Sądu Najwyższego, dopuszczające możliwość doliczenia do terminu zasiedzenia okresu posiadania służebności we wcześniejszym okresie. W ocenie Sądu możliwość doliczenia okresu posiadania innej służebności to czasu wymaganego

dla zasiedzenia służebności przesyłu wymagałoby wprowadzenia stosownego przepisu do ustawy, czego ustawodawca nie uczynił.

Postanowieniem z 22 września 2022 r., Sąd Okręgowy w Poznaniu, zmienił postanowienie Sądu pierwszej instancji w ten sposób, że wniosek oddalił (pkt I), oddalił apelację uczestnika w pozostałej części (pkt II), oddalił apelację wnioskodawców (pkt III) i orzekł o kosztach postępowania (pkt IV). Sąd Okręgowy podzielił ustalenia faktyczne Sądu Rejonowego, uznając je za własne, ale jednocześnie stwierdzając, że wymagają uzupełnienia. Sąd odwoławczy wskazał, że właścicielem nieruchomości do 7 grudnia 1998 r., czyli do chwili nabycia jej przez wnioskodawców był Skarb Państwa. Urządzenia przesyłowe zostały zbudowane przez Skarb Państwa na nieruchomości stanowiącej własność Skarbu Państwa i znajdowały się na tej nieruchomości najpóźniej 7 stycznia 1991 r. Do 31 stycznia 1989 r. na podstawie art. 128 k.c. obowiązywała zasada jednolitego funduszu własności państwowej. Dzierżycielem urządzeń przesyłowych było przedsiębiorstwo państwowe, które sprawowało władztwo faktyczne nad siecią urządzeń przesyłowych. W ocenie Sądu Okręgowego do nabycia własności urządzeń przesyłowych przez państwowe osoby prawne doszło 7 stycznia 1991 r. na podstawie art. 1 pkt 9 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o zmianie ustawy o przedsiębiorstwach państwowych (Dz.U. z 1991 r. Nr 2 poz. 6). Wątpliwości Sądu odwoławczego nie budziły dokumenty przedłożone przez uczestnika, wskazujące na przejście posiadania służebności z przedsiębiorstwa państwowego na powstałą w wyniku komercjalizacji spółkę akcyjną, a następnie na uczestnika.

Sąd Okręgowy przyjął, że przedsiębiorstwo przesyłowe było posiadaczem służebności w dobrej wierze. W związku z tym uczestnik nabył służebność przesyłu przez zasiedzenie po 20 latach, czyli 7 stycznia 2011 r.

Od postanowienia Sądu Okręgowego skargę kasacyjną wywiedli wnioskodawcy, zaskarżając postanowienie w części, tj. w zakresie pkt I, III i IV, w oparciu o zarzuty naruszenia prawa materialnego, tj. art. 7 k.c., art. 172 k.c., art. 292 k.c., art. 305⁴ k.c., art. 352 k.c. oraz naruszenia przepisów postępowania, tj. art. 187 § 1 pkt 1 k.p.c., art. 187 § 1 pkt 2 k.p.c., art. 321 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Wnioskodawcy wnieśli o uchylenie postanowienia w zaskarżonej części

i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Poznaniu, ewentualnie o uchylenie postanowienia w zaskarżonej części i orzeczenie przez Sąd Najwyższy co do istoty sprawy.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną uczestnik wnosił o oddalenie skargi kasacyjnej oraz zasądzenie od wnioskodawców na rzecz uczestnika kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna okazała się zasadna.

Na wstępie należy wskazać, że wyrokiem z 2 grudnia 2025 r., Trybunał Konstytucyjny (P 10/16), stwierdził, że art. 292 w związku z art. 285 § 1 i 2 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2025 r. poz. 1071, ze zm.), rozumiane w ten sposób, że umożliwiają nabycie przez przedsiębiorcę przesyłowego lub Skarb Państwa, przed wejściem w życie art. 305¹-305⁴ ustawy – Kodeks cywilny, w drodze zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu, są niezgodne z art. 21 ust. 1, art. 64 ust. 2 i 3 w związku z art. 31 ust. 3 oraz art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

W tym miejscu Sąd Najwyższy jednoznacznie zaznacza, mimo orzekania po dacie wydania wyroku przez Trybunał Konstytucyjny, że jedynie sygnalizacyjnie wskazuje na treść tego wyroku. Ma to związek z wątkiem zawartym w uzasadnieniu Sądu drugiej instancji, który również odwołał się do sprawy rozpoznanej przez Trybunał Konstytucyjny. Sąd Okręgowy wskazał: „nawiązując do wspomnianego zagadnienia poddanego pod osąd Trybunałowi Konstytucyjnemu w sprawie P 10/16, Sąd Okręgowy podziela ugruntowane stanowisko Sądu Najwyższego w kwestii dopuszczalności nabycia przez zasiedzenie służebności o treści, odpowiadającej, służebności przesyłu - por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2019 r., II CSK 626/18”.

Ponadto, w skardze kasacyjnej, mimo że została złożona w grudniu 2022 r., nie odwołano się do zagadnień związanych ze sprawą P 10/16, ani nie podniesiono zarzutów odnoszących się do przepisów Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Wobec oparcia rozpoznawanej skargi na obu podstawach kasacyjnych, w pierwszej kolejności rozważenia wymagały zarzuty naruszenia przepisów postępowania. Naruszenia art. 187 § 1 pkt 1 k.p.c., art. 187 § 1 pkt 2 k.p.c., art. 321 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. skarżący upatruje w uwzględnieniu podniesionego przez uczestnika zarzutu zasiedzenia pomimo tego, że - w ocenie skarżącego - zarzut ten nie został dostatecznie sprecyzowany i nie obejmuje szeregu elementów, wyszczególnionych przez skarżącego w treści skargi kasacyjnej.

Według art. 321 § 1 k.p.c. sąd nie może wyrokować co do przedmiotu, który nie był objęty żądaniem, ani zasądzać ponad żądanie. W doktrynie przyjmuje się, że zasada wyrażona w treści powołanego przepisu odnosi się do także do zarzutów pozwanego, opartych na prawie materialnym (A. Jakubecki [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I. Artykuły 1–366*, red. T. Wiśniewski, Warszawa 2021, art. 321; W. Siedlecki [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 1, red. Z. Resich, W. Siedlecki, Warszawa 1975, s. 505).

W okolicznościach niniejszej sprawy nie ma wątpliwości, że uczestnik podniósł zarzut zasiedzenia, a Sąd uwzględnił zasiedzenie służebności w zakresie obejmującym służebność, której ustanowienia domagali się wnioskodawcy. Jednak w realiach zadanego pytania oraz późniejszego orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego należy uważniej spojrzeć na problem zgłaszanych zarzutów zasiedzenia.

Jako słuszne należy odnotować stanowisko Sądu Najwyższego wskazujące, że żądanie wniosku zmierzającego do stwierdzenia nabycia przez zasiedzenie służebności na nieruchomości, która nie została oddana w użytkowanie wieczyste ma wskazywać jako przedmiot obciążenia rzecz, nie zaś prawo własności do niej (postanowienie SN z 11 grudnia 2020 r., V CSK 39/19). Zatem nieruchomość jako rzecz (a nie prawo własności) jest przedmiotem obciążenia służebnością. W konsekwencji przedmiot obciążania służebnością powinien być precyzyjnie określony.

Weryfikując stanowiska stron wyrażone w toku postępowania, zwłaszcza przed sądem pierwszej instancji, wskazać należy, że uczestnik postępowania, w odpowiedzi na wniosek, podniósł zarzut zasiedzenia. Zarzut ten został

sformułowany w następujący sposób: „wnoszę o ... uwzględnienie zarzutu zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu urządzeń przesyłowych linii elektroenergetycznej wysokiego napięcia 220 kV relacji P.~ Ż. na nieruchomości Wnioskodawców na rzecz Uczestniczki”

Podkreślić należy, że w najnowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego zarysowuje się stanowisko odnoszące się do zakresu związania wnioskiem o zasiedzenie, które może być traktowane jako aktualne dla precyzyjnego określenia zakresu zarzutu zasiedzenia.

Wśród elementów wiążących, a określonych we wniosku o zasiedzenie (tożsamy dla zarzutu zasiedzenia), wymienia się: przedmiot zasiedzenia oraz prawo z nim związane; wskazanie posiadania ruchomości albo nieruchomości, które miało doprowadzić do nabycia prawa rzeczowego; wskazanie podmiotu, na którego rzecz ma być stwierdzone nabycie (postanowienia SN: z 6 kwietnia 2023 r., II CSKP 743/22; z 30 czerwca 2022 r., II CSKP 1198/22; z 7 lipca 2021 r., III CSKP 103/21).

Natomiast zakres związania żądaniem w postępowaniu o stwierdzenie zasiedzenia nie sprzeciwia się możliwości określenia innego nabywcy prawa, daty jego nabycia oraz zakresu zasiedzenia, wbrew stanowisku wnioskodawcy. (postanowienia: SN: z 6 kwietnia 2023 r., II CSKP 743/22; z 7 lipca 2021 r., III CSKP 103/21).

Dostrzegając wymienione podejście, Sąd Najwyższy wskazuje, że każdorazowy uczestnik postępowania o ustanowienie służebności przesyłu, zgłaszając zarzut zasiedzenia, winien dokładnie sprecyzować ten zarzut (wymieniając wskazane wyżej elementy). Czym innym jest natomiast ostateczne ustalenie przez Sąd okoliczności stanowiących podstawę uwzględnienia bądź nie takiego zarzutu.

Zatem jako zasadne ocenić należy twierdzenie skarżących, że zarzut zasiedzenia „nie został w sposób właściwy sprecyzowany”. Przedmiot zarzutu zasiedzenia, choć skierowany przeciwko żądaniu wnioskodawców, musi zostać dookreślony z uwzględnieniem elementów wymienionych już powyżej. Uczestnik zgłaszający zarzut zasiedzenia winien to zrobić, mimo przekonania, że zarzut

będzie odwzorowywał treść wniosku (w tym przypadku wniosku o ustanowienie służebności przesyłu).

Biorąc pod uwagę zasadność zarzutów odnoszących się do naruszenia przepisów postępowania, nie zachodziła potrzeba odnoszenia się do zarzutów naruszenia prawa materialnego.

Mając na względzie przywołaną argumentację, Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c., orzekł jak w sentencji postanowienia. O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 108 § 2 k.p.c.

Agnieszka Jurkowska-Chocyk

Adam Doliwa

Piotr Telusiewicz

[r.g.]